

Lili Dujourie, zonder titel, 1967 © Lili Dujourie / Galerie Micheline Sz wajcer, Brussel. Te zien in S.M.A.K. tijdens *Folds in Time*.

[K] **ONTPLOOIING.
OVER HET WERK VAN LILI DUJOURIE**

Tien jaar na de overzichtsexpositie van haar werk in het Brusselse Paleis voor Schone Kunsten krijgt Lili Dujourie opnieuw een retrospectieve tentoonstelling in haar eigen land. *Folds in Time* is bovendien een tweeluik, dat gelijktijdig plaatsvindt in Oostende (Mu.ZEE) en Gent (S.M.A.K.). Samen bestrijken de tentoonstellingen de periode vanaf haar debuut in de jaren zestig tot vandaag. Ze bieden een kijk op een oeuvre dat niet enkel wordt bepaald door zijn vormelijke karakter. Het belang ervan zit evenzeer in Dujouries kritische verhouding tot de kunstwereld die haar omringt.

Na de kunsthumaniora in Brugge schrijft Lili Dujourie (Roeselare, 1941) zich aan het eind van de jaren 1950 in aan de Brusselse Académie Royale. Het werk van de Amerikaanse abstract expressionisten dat ze tijdens Expo 58 ziet, heeft een grote indruk nagelaten, en Dujourie besluit zowel beeldhouw- als schilderkunst te studeren – een keuze maken is voor haar onmogelijk. Wanneer ze enkele jaren later met haar eigen productie naar buiten treedt, toont zij een

reeks aan *minimal art* verwante werken. Tijdens haar eerste tentoonstelling in 1970 in de Antwerpse X-one Gallery voert ze stalen platen op die tegen de muur leunen en op de grond liggen. Dujourie onderzoekt de wetten van evenwicht en zwaartekracht, en haar realisaties tasten de grenzen van de sculptuur af.

Als kunstenaar verkent Dujourie graag het artistieke medium. Zo legt zij zich vanaf 1972 toe op de videotape. Dat medium trekt haar aan door zijn directheid, die het gevolg is van de onmiddellijke projectie van het beeld op de monitor. Tussen 1972 en 1975 realiseert zij de vijfdelige reeks *Hommage à...*, waarin zij zichzelf observeert terwijl haar naakte lichaam traag op een bed beweegt. Haar poses zijn zowel suggestief als intiem en verwijzen intuïtief naar beelden uit de kunstgeschiedenis. Criticus Wim Van Mulders geeft aan dat het juist in het werk van Dujourie is dat men “de relatieve betekenis van het medium video ontdekt voor wat het formuleren van gedachten betreft (...). Door het ontbreken van een lineair verloop - er is geen begin en geen einde - wordt het element tijd als een ongrijpbare, fluïde ervaring gesuggereerd.”

Lili Dujourie, *Maelstrom 2*, 2009 © Lili Dujourie / Galerie Michael Janssen, Berlin-Singapore. Te zien in S.M.A.K. tijdens *Folds in Time*.

Een reeks als *Hommage à...* maakt dat het voor de hand ligt om Dujourie naar voren te schuiven als een exponent van het feminisme in de kunst van de twintigste eeuw, dat net als haar videowerk vaak het eigen lichaam als onderwerp neemt. Zo maakte Dujouries werk in 2007 deel uit van *WACK! Art and the Feminist Revolution*, de tentoonstelling waarmee het Museum of Contemporary Art in Los Angeles aantoonde hoezeer het feminisme in de jaren 1960 en 1970 de structuren en methodes van de hedendaagse kunstpraktijk “fundamenteel veranderde”. Enkele jaren terug zei Dujourie over deze kwestie dat het in de periode van haar debuut “niet vanzelfsprekend (was) als vrouw in de kunstwereld te opereren”.

Dujourie bekleedt echter nog om een andere reden een vooraanstaande plaats in de recente kunstgeschiedenis: de kritische manier waarop zij zich als Belgische kunstenaar verhoudt tot de haar omringende (internationale) kunstwereld. Zo organiseert zij in 1975 samen met Jacques Charlier en Guy Mees een manifestatie in een pand in de Antwerpse Raapstraat waar onder meer Jan Vercruyse wordt “voorgesteld” als kunstenaar aan

het publiek. Het is een statement waarmee de betrokkenen aangeven zelf te willen bepalen wie als kunstenaar wordt erkend. In september 1977 houdt zij met diezelfde Mees en Vercruyse een “open vergadering” op het Antwerpse Noorderterras om te discussiëren over de kunstsituatie. Dat initiatief doet denken aan de inauguratie van Marcel Broodthaers’ Musée d’Art Moderne negen jaar eerder.

In deze periode wordt Dujouries kritische houding gevoed door onvrede over de Amerikaanse dominantie van de kunstwereld, vandaar ook haar betrokkenheid bij de protestactie rond de expositie *Amerikaanse kunst in Belgische verzamelingen*. Voor deze tentoonstelling, die in 1977 plaatsvond in het Brusselse Paleis voor Schone kunsten, schrijft zij met Charlier, Mees, Vercruyse en Panamarenko een brief aan een aantal Belgische verzamelaars met de vraag geen werken aan de tentoonstelling ter beschikking te stellen. Hoewel zij ervan overtuigd is dat men in die periode als niet-Amerikaanse kunstenaar eigenlijk nergens terecht kan, blijkt Dujouries relatie met de Amerikaanse kunst dubbel. Terwijl ze deelneemt aan een actie als deze brief aan de Belgische verzamelaars, komt ze in de Galerie

MTL van haar echtgenoot Fernand Spillemaeckers ook in contact met het werk van Amerikaanse kunstenaars als Robert Barry, Dan Graham en Sol LeWitt.

Toch ervaart zij in hun *minimal* en *concept art* een gebrek aan poëzie, wat aanleiding geeft tot de realisatie van *Amerikaans imperialisme*, gemaakt in 1972 en voor het eerst getoond aan het publiek in 1979. Dat werk bestaat uit een plaat van staal die tegen een geschilderde wand aanleunt, en verwijst vormelijk naar de contemporaine Amerikaanse kunst. Onderhuids uit het werk er echter evenzeer kritiek op door de aandacht van de toeschouwer subtiel af te leiden naar het verborgene aan de achterkant van de plaat. Door deze ingreep krijgt het werk een poëtische dimensie. *Amerikaans Imperialisme* herinnert overigens ook aan Dujouries keuze voor een dubbele studierichting aan de Académie Royale: het werk zoekt het evenwicht tussen beeldhouw- en schilderkunst.

In de jaren 1980 maakt Dujourie met onder meer *Pandora* (1983), *Opus 8* (1984), *In mijn nacht nadert niemand* (1985) en *Jeu des Dames* (1987) een reeks werken in fluweel. Hierbij springt haar interpretatie van de schilderkunstige plooi in het oog. Ornament en decoratie krijgen in deze werken een belangrijke rol, en er wordt gespeeld met de sensualiteit van het gebruikte materiaal. In deze periode wordt de invloed van de Vlaamse Primitieven op Dujouries werk tastbaar. Tegelijk blijft zij zich echter kritisch verhouden tot haar directe omgeving. In 1986 neemt ze deel aan *Initiatief 86*, een tentoonstelling in de Gentse Sint-Pietersabdij ingericht door internationale curatoren zoals Kasper König. Toenmalig directeur van de Kunsthalle Bern, Ulrich Loock, herinnert zich deze expositie als “een slimme zet” van de Belgische kunstenaars, die zelf het initiatief namen om hun internationale uitstraling te vergroten. Voor Loock is deze ervaring de aanleiding om Dujourie samen met Vercruyssen, Guillaume Bijl en Raoul De Keyser nog datzelfde jaar uit te nodigen voor een groepstentoonstelling in Bern. In de catalogus bij deze tentoonstelling typeert Saskia Bos Dujouries fluwelen werken als “de Venus van Botticelli zonder figuren”. Het zijn werken die de toeschouwer de ruimte bieden om persoonlijke emoties te ervaren, en die zo de weg vrijmaken naar de “doors of perception”.

Later verkent Dujourie nieuwe technieken als marmer, lood en keramiek. Illustratief voor deze periode zijn het modulaire marmerwerk *Echo* (1989), dat zich zowel op de wand als op de vloer ontplooit, het subtiel naar een altaarkleed verwijzende loden *Substantia* (1999) en het vijfledige keramiekwerk *Sonate* (2007).

Met de dubbeltentoonstelling *Folds in Time* wordt duidelijk dat Dujourie na vijftig jaar productie een oeuvre bij elkaar heeft gebracht van sculpturale ingrepen die een strijd uitvechten tussen schilderen en sculptuur, tussen balans en zwaartekracht, in een uiterste consequentie met haar oorspronkelijke artistieke uitgangspunten. Daarom – en om haar niet aflatende kritische verhouding tot de kunstwereld waar zij zelf deel van uitmaakt – verdient Dujouries werk zijn plaats in de recente Belgische kunstgeschiedenis. Haar oeuvre zal niet wegglijden in de plooiën van de tijd.

JORIS D'HOOGHE

Lili Dujourie - Folds in Time, nog tot 4 oktober 2015 in Mu.ZEE Oostende en S.M.A.K. Gent, www.muzee.be en www.smak.be.